

Results. Ukrainian art is now an integral part of wartime culture. There is a re-actualization of works of art that were created in pre-war times, gaining new life. New visual and audio artifacts are emerging, the topics of which highlight topics relevant to modern Ukrainian culture. The bases for them are fragments of hostilities, victories and heroic deeds, suffering and dreams of the Ukrainian people. Artistic practices in wartime have a powerful effect on recipients, uniting them in a common struggle. Their ideological potential, realized through artistic and emotional form, is one of the ways of resistance, a means of expressing those feelings that are common to all citizens of Ukraine and the European community. Artistic practices are not only a sublimation for many Ukrainians, but also an effective means of communication that allows them to convey their own suffering and pain, faith and hopes to the representatives of other countries. Even offline events are definitely covered via the Internet, making them the property of the world cultural space.

Novelty. Documented contemporary artistic phenomena that emerge in Ukrainian culture during the war and identified their integrative potential.

The practical significance. The results of this study may be important for understanding potential of artistic practices in culture.

Key words: war, culture, ideology, artistic practices, music, visual.

Надійшла до редакції 22.03.2022 р.

УДК 785.1:008(510.12) «18/19»

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКІ ІНІЦІАТИВИ РОБЕРТА ХАРТА ЯК КАТАЛІЗАТОР ВЕСТЕРНІЗАЦІЇ ОРКЕСТРОВОГО МИСТЕЦТВА КИТАЮ

Кан Їнчжен – аспірант кафедри теорії та історії культури,
Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-6225-686X>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi40.548>
kangyingzheng72@gmail.com

Розглянуто роль британського дипломата, мецената, просвітителя і музиканта-аматора Роберта Харта у процесі вестернізації оркестрової культури Китаю кінця XIX – початку XX ст. Охарактеризовано його здобутки як засновника першого оркестру європейського зразка, сформованого з китайських виконавців, та організатора музично-освітньої системи підготовки місцевих інструменталістів. З'ясовано, що створення музичної школи для оркестрантів сприяло поширенню західного інструментарію і формуванню засад професійної музичної освіти. На основі архівних документів здійснено аналіз концертних програм оркестру Харта і його участі у культурно-масових заходах столиці. Показано значення музично-просвітницької діяльності Р. Харта у процесі вестернізації культурного простору Пекіна.

Ключові слова: Р. Харт, вестернізація, оркестрова культура, музично-освітня система, духовий оркестр, капельмейстер, репертуар.

Постановка проблеми. Серед важливих домінант розвитку китайської музичної культури однією з провідних у XIX – початку XX ст. став процес вестернізації, що відкрив доступ західній музиці у культурний простір країни та обумовив її вплив на музично-культурні традиції Піднебесної. Його найбільш значним представником став британський дипломат, меценат, просвітитель і музикант Роберт Харт, чие ім'я увійшло в історію музичної культури Пекіна як засновника першого оркестру європейського типу, сформованого з китайських виконавців. Саме йому судилося очолити процес європеїзації оркестрової культури Китаю, у столиці котрого продовжували зберігатись стійкі позиції національного ансамблево-оркестрового виконавства. На відміну від Шанхая і Харбіна, в яких носіями західних оркестрових традицій виступали західноєвропейські і російські музиканти, в Пекіні британський філантроп повністю орієнтується на місцевих виконавців. Створивши на власні кошти колектив, він одночасно започатковує музичну школу європейського зразка, котра в перспективі стала центром підготовки оркестрових музикантів столиці. Залучаючи місцевих жителів для навчання гри на європейських інструментах, Р. Харт відкриває шлях до активного поширення європейських оркестрових традицій на музично-культурних теренах Пекіна. Незважаючи на значний внесок британського мецената у розвиток музичної культури Китаю, його культурно-просвітницька діяльність у контексті вестернізації оркестрового мистецтва Піднебесної продовжує залишатись недостатньо вивченою і вимагає більш глибокого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед україномовних робіт, в яких розглядаються окремі аспекти діяльності оркестру Р. Харта, необхідно вказати дисертацію Ден Цзякуня (2019 р.), в якій автор торкається історії колективу в контексті формування китайської духової музики. Більш широко висвітлюється функціонування оркестру британського мецената у публікації іншого китайського дослідника Хан Куо Хуанга (1990 р.), котрий детально розглядає персоналії китайських виконавців. Серед англійських публікацій з означеної проблематики виділяється монографія Кейта Робінсона (2020 р.), де

представлена повна біографія європейського музиканта і мецената, не обмежена лише періодом перебування Р. Харта в Китаї. Менш розкритим залишилися питання культурно-освітньої та організаційної діяльності Р. Харта як ініціатора створення музичної школи для підготовки оркестрових музикантів, що вимагає додаткового висвітлення.

Мета статті – визначення ролі Р. Харта у процесі вестернізації оркестрової культури Китаю і формуванні основ музично-освітньої системи європейського зразка.

Вклад основного матеріалу. В характеристиці постаті Роберта Харта, як поціновувача і активного популяризатора китайської культури, літератури і мистецтва, досить влучними видаються слова його сучасника, перекладача традиційної китайської популярної літератури Джорджа Стента (1833-1884 рр.), котрий зазначав: «<...> він завжди готовий допомогти, захопити і підтримати будь-яку роботу, яка здатна збільшити інтерес і знання про Китай і китайців» [15]. Перебуваючи в Піднебесній майже пів століття на відповідальній посаді генерального інспектора Імператорської морської митної служби, Р. Харт упродовж усього життя залишався палким прихильником китайської культури. Він постійно демонстрував готовність надати моральну і матеріальну підтримку проектам, націленим як на повномасштабне вивчення Китаю, так і долучення китайців до досягнення західних культурних цінностей. Прикладом практичного втілення такого успішного задуму британського філантропа, безперечно, можна вважати створення комбінованого складу духового і струнного оркестрів, котрі впродовж понад двадцяти років він утримував на власні кошти.

Сама ідея ознайомлення китайського суспільства із західною музичною культурою через започаткування оркестру європейського зразка виникла не спонтанно, а визрівала в процесі достатньо активної аматорської діяльності Харта-музиканта. Володіючи грою на скрипці та віолончелі з ранніх років, він регулярно проводив концерти камерної музики у своїй резиденції. Партнерами в них виступали його друзі, співробітники митниці і знайомі музиканти-аматори, про яких в одному з листів від 3 січня 1885 р. він писав: «Моє оточення зараз дуже музичне: Шерцер (Scherzer) і Ліот (Liot) – фортепіано; Лайал (Lyal) – скрипка; ван Аалст (van Aalst) – фортепіано, флейта, гобой; я сам – скрипка та віолончель; і ми щосуботи проводимо музичну вечірку» [10; 442].

Показово, що серед згаданих партнерів-музикантів зустрічається ім'я Дж. А. ван Алста (1858 – після 1914 р.) – бельгійського мультиінструменталіста, працівника митниці та пошти Китаю, автора першої монографії про китайську музику на англійській мові «Chinese Music». Р. Харт надзвичайно високо цінував поштового писаря як музиканта, вважаючи його «чудовим флейтистом <...> з ніжним серцем» [10; 563]. Така оцінка майстерності Дж. А. ван Алста пояснюється тим, що він, очевидно, був єдиним із партнерів Р. Харта, хто мав консерваторську освіту як флейтист «і добре грав на фортепіано та гобої» [2; 89]. Ще перебуваючи на митниці Шанхаю, куди Дж. А. ван Алст був прийнятий у березні 1881 р., він брав активну участь у концертах Шанхайського літературного товариства, виступаючи як соліст та ансамбліст. Його переведення до Пекіна було здійснено за ініціативи Р. Харта і в подальшому, незважаючи на «нудний і поганий характер» працівника свого відомства, генеральний інспектор активно сприяв просуванню віртуоза по службі, про що він повідомляв у своїх листах вищому начальству у Лондон [7; 127].

Основу репертуару колективу, з яким він регулярно виступав на щотижневих концертах, склали кращі зразки європейської музичної класики. Окремі екземпляри програм сьогодні зберігаються у спеціальній цифровій колекції та архіві Королівського університету Белфаста (Queen's University Belfast), аналіз яких дозволяє виявити в них різноманітні камерні вокальні та інструментальні твори західноєвропейських композиторів різних епох. Іноді у вечірніх концертах звучала й китайська музика, що засвідчує програма виступу 5 березня 1885 р., в якій заключним, тринадцятим номером, вказана Китайська пісня [2]. У складі інструментальних ансамблів найчастіше фігурують фортепіано й скрипка, рідше трапляється віолончель та флейта, але пріоритет практично у всіх концертах належав співакам, котрі були найбільш активними виконавцями.

На рішення Р. Харта створити власний духовий оркестр європейського зразка, очевидно, вплинув приклад Шанхайського громадського духового оркестру, який офіційно почав діяти з 1879 р. Однак, генеральний інспектор не намагається копіювати не зовсім вдалий досвід своїх шанхайських колег, які залишали поза увагою китайців, що проживали в «місті емігрантів», і для участі в оркестрі долучали іноземців – у переважній більшості філіппінських музикантів та окремих європейських інструменталістів. Під час створення власного колективу він робить ставку на місцевих жителів, які для того, щоб стати учасниками духового оркестру, повинні були попередньо пройти курс навчання гри на інструменті. Як указує Ден Цзякунь, із метою підготовки місцевих оркестрантів Р. Харт запрошує німецького педагога Бігля (Biegle), котрий у Тянціні «з великим ентузіазмом взявся за пошук учнів та навчання їх гри на інструментах. Уже за рік він підготував вісім осіб, які могли не тільки грати на духових інструментах, але й самі спроможні були викладати» [1; 59].

Дата започаткування оркестру на сьогодні є не визначеною, щодо часу його появи висуваються різні версії. Хан Куо-Хуан (Han Kuo-Huang) стверджує, що перший склад оркестру під орудою німецького музиканта Бігля, котрий згодом покинув його, сформований у 1885 році [8; 18]. У монографії Sh. Melvin вказує 1889 р. [12, 84], а Ірен Пенг в енциклопедичному виданні заявляє про більш пізній час заснування колективу – 1895 рік [13].

Певні корективи у виявленні дати започаткування оркестру можна внести, дослідивши архівні матеріали Р. Харта в Королівському університеті Белфаста. Серед них увагу привертає програма концерту «Громадського оркестру Тяньцзіня», що відбувся 14 лютого 1888 р. У заголовку типографського бланку програми вказано «Громадський оркестр Тяньцзіня» (Tientsin Public Band) і нерозбірливим почерком вписані 10 виконуваних музичних творів та ім'я керівника А. Бігель (A. Bigel) [3]. Крім традиційних для репертуару духового оркестру вальсів, військових маршів, мазурок та польок, німецький капелмейстер також включає у програму «китайські мелодії» у власній обробці. На листку відсутні будь-які позначки, котрі б свідчили про зв'язок колективу з іменем Роберта Харта. Сама назва «Громадський оркестр Тяньцзіня» фактично співпадає з назвою Шанхайського муніципального духового оркестру, який спочатку також був відомий як «Громадський оркестр Шанхая» (Shanghai Public Band). Це може свідчити про початкові наміри Р. Харта ініціювати створення не приватного, а муніципального оркестру. Однак остаточно сформувати повноцінний склад оркестру А. Бігелю, очевидно, не вдалося, і капелмейстер разом із найбільш кваліфікованими оркестрантами, які вже могли самостійно навчати інших, переміщуються у 1888 р. до Пекіна [1; 59].

У Пекіні відбулась зміна керівника оркестру, конкретну дату якої при наявності не всіх, а лише окремих екземплярів програм концертів, встановити достатньо складно. До того ж не на кожній з них вказано ім'я диригента, як, наприклад, у програмі концерту оркестру від 20 лютого 1889 р. У ній лише перераховані твори, які виконувались, а інформація про очільника колективу відсутня. Про пошуки нового керівника в той час може свідчити один із листів Р. Харта, датований квітнем 1890 р., в якому він повідомляє: «Тримайте вухо гостро, якщо почуєте про хорошого духовика, який став би добрим поштовим секретарем і хорошим капелмейстером, котрий сам грає на першому корнеті, дайте мені знати» [11].

І хоча поява нового капелмейстера – португальця Дж. Коста, – зафіксована на концерті 29 серпня 1892 р. (при наявності в архіві лише двох програм упродовж 1889-1992 рр.), сумнівно вважати, що весь той період оркестр залишався без керівника. Португальський музикант міг очолити оркестр значно раніше, ніж зазначено у програмі.

Наступна заміна капелмейстера Дж. Кости на його співвітчизника Е. Е. Енкарнакао (E. E. Encarnacao), як свідчить Гевін Холман, пройшла у 1896 р. [11]. Дійсно, у програмі виступу оркестру 22 серпня 1896 р. вказано ім'я Енкарнакао [4]. Однак і на цей раз стикаємося з аналогічною ситуацією, коли програми за період 1892-1896 рр. відсутні. Тому при недостатності інших джерел такі твердження не є беззаперечними.

Безпосередньо до від'їзду Р. Харта на батьківщину у 1908 р. Е. Е. Енкарнакао залишався єдиним керівником оркестру. Його функції були значно ширшими, ніж ті, що передбачає сучасне розуміння поняття диригентської діяльності, і відповідали тим вимогам, котрі ставив Р. Харт до претендентів на посаду. Він вважав хорошим капелмейстером не лише відмінного виконавця на першому корнеті, здатного транспонувати та аранжувати музику для своїх оркестрантів, але й терплячого, кропіткого керівника, котрий добре володіє простою арифметикою, має виразний та економний почерк [11]. На архівних фотографіях Е. Е. Енкарнакао, знаходячись у центрі оркестру з інструментом [9], зафіксований одночасно як перший корнетист і диригент колективу.

Аналізуючи програми виступів оркестру можна виявити, що переважну їх частину являли твори західної музики: вальси, польки, полонези, мазурки, марші, увертюри, котрі традиційно переважали у репертуарі духових оркестрів для виступів у парках і садах європейських міст у теплу пору року. Вони виконувались у просторому саду розкішної резиденції генерального інспектора, який часто організовував дипломатичні прийоми і світські вечірки для китайських урядових високопосадовців.

Досить точну характеристику універсального складу оркестру і його виступів залишила у своїх спогадах дочка Р. Харта Мейбл Мілберн Харт, котра під час свого першого візиту до Китаю у 1905 р. писала: «...коли ми увійшли, китайський оркестр мого батька грав у дворі бравурний марш. До його складу входять майже 20 китайців, яких навчає португалець. За межами приміщення вони грають на інструментах духового оркестру, а у залі на струнних. Вони грають так само, як майже будь-який оркестр, який я будь-коли чула, і прекрасно виконують танцювальну музику...» [11].

Концерти популярної музики з творів західноєвропейських композиторів, на які запрошувались гості та інші мешканці Пекіна, генеральний інспектор проводив у власному саду регулярно щосередини у весняний та осінній сезони. Крім домашніх виступів оркестр Р. Харта також періодично брав участь у

різноманітних святкових та офіційних заходах, що проводились у місті, особливо під час зустрічей зарубіжних делегацій. Показовим є факт участі духового оркестру митного інспектора у важливих державних і громадських подіях, зокрема, колектив був залучений під час китайсько-японських перемовин військових лідерів щодо питань Маньчжурії у 1905 р. Не менш знаковими для музикантів Харта були виступи на запрошення організаторів у літньому палаці Цінської імператриці Сіхі (1903 р.) та концерт у Пекінському університеті [8; 25].

Організуючи оркестр західного зразка, Харт прагнув паралельно розв'язати і супутні проблеми, зокрема, його кадрового забезпечення. Він виступив ініціатором створення відповідної музично-освітньої інфраструктури, завданням якої було залучення китайських учнів для навчання гри на різних європейських інструментах. Свідченням тому є започаткування «спеціального музичного класу при митниці», в котрому майбутні оркестранти отримували повноцінну музичну освіту і, крім духових інструментів, одночасно освоювали струнні, а також опановували навички диригування та вивчали теорію музики і сольфеджіо [17; 21]. Для багатьох китайських музикантів вона стала першоосновою на шляху формування і розвитку виконавської майстерності гри на західних оркестрових інструментах. Яскравим прикладом цього можна вважати професійну кар'єру фундатора китайської кларнетної школи Му Чжицина (Mu Zhiqing, 1889-1969 pp.), який стояв у витоків створення класів кларнета в Китаї. Саме з «оркестрової школи» Р. Харта у 1904 р. розпочинається його активна творча діяльність і популяризація кларнетового мистецтва на теренах Піднебесної. Впродовж шести років він навчався у п'яти іноземних музикантів-педагогів і в 1910 р. успішно завершив навчання, отримавши професію виконавця-кларнетиста з додатковими, непрофільними спеціалізаціями скрипаля і диригента [16]. Високий рівень виконавської майстерності Му Чжицина дозволив йому одразу ж після закінчення спеціалізованих класів отримати посаду викладача з фаху «кларнет», а пізніше стати першим китайським професійним кларнетистом у Шанхайському симфонічному оркестрі.

Освоєння західного інструментарію завдяки існуванню паралельно з класами духових інструментів спеціалізації струнних значно розширило можливості залучення китайських учнів до участі в оркестровому виконавстві і стало важливою передумовою для створення в перспективі камерного, а згодом й симфонічного оркестру. Мультиінструментальний принцип підготовки оркестрантів, котрі паралельно опановували духові й струнні інструменти, давав можливість при дефіциті в Пекіні виконавців на західних інструментах формувати змішані склади ансамблів і оркестрів із ресурсів основного колективу, яким залишався духовий оркестр англійського мецената. Такий підхід сприяв оптимізації базового складу оркестру і фінансових витрат на його утримання та одночасно забезпечував можливість комплектувати різноманітні конфігурації інструментальних груп у залежності від потреб. Як власник приватного оркестру Р. Харт не виділявся особливою щедрістю у ставленні до своїх оркестрантів, через що вони при появі значно привабливіших фінансових умов переходили в інші колективи. Більш висока заробітна плата у військових оркестрах іноді ставала причиною масового переміщення виконавців. Так, після сумісної участі оркестру Р. Харта і військового гурту Юань Шикая у святкуваннях в Імператорському палаці у 1903 р. вісім музикантів першого перейшли до військового колективу [5; 24]. Безумовно, ліквідувати наслідки такої втрати для капелмейстера Е. Е. Енкарнакао, навіть при наявності певного кадрового резерву серед учнів оркестрових класів, було надзвичайно складно. Це викликало гнів і невдоволення Р. Харта, який звинувачував конкурентів у «контрабанді» своїх музикантів, що пройшли підготовку в його оркестровій школі. Незважаючи на окремі труднощі, що виникали у комплектації складу духового і струнного оркестрів, «музичні класи при митниці» давали змогу мінімізувати негативні наслідки кадрових втрат. Вони були не лише основним резервом для духового і струнного оркестрів Р. Харта, але й «постачальником» кваліфікованих китайських виконавців на західних інструментах спочатку до військових духових оркестрів, а пізніше в камерні й симфонічні колективи Пекіна та інших міст Китаю.

Катастрофічні наслідки для творчої діяльності та існування оркестру і музично-освітнього закладу мав від'їзд Р. Харта на батьківщину у 1908 р. Відсутність державного фінансування та спонсорської підтримки меценатів привели до їх закриття, що змусило музикантів вести пошук нових місць працевлаштування. Саме цими обставинами пояснюється поява колишніх оркестрантів і викладачів спеціальних класів школи Р. Харта у симфонічному оркестрі музичного факультету Пекінського університету, започаткованому відомим китайським музикантом Сяо Юмеєм (1884-1940 pp.) у 1922 р. Видатний китайський композитор і диригент, засновник першої консерваторії у Шанхаї, Сяо Юмей продовжив утілення ідей Р. Харта щодо вестернізації оркестрової культури Китаю і створення професійної музичної освіти за кращими європейськими зразками.

Висновки. У китайській музичній культурі кінця XIX – початку XX ст. Р. Харту належить ключова роль у процесі вестернізації оркестрової культури Піднебесної. На відміну від Шанхайського оркестру, сформованого з іноземців, створений ним пекінський колектив складався

виключно із місцевих музикантів. Ініційована Хартом музично-освітня система підготовки інструменталістів стала найбільш ефективною формою поширення західного інструментарію в оркестровій культурі Китаю. Одночасно з появою музичної школи для навчання оркестрантів розпочинається процес формування національної виконавської школи на європейських інструментах, кращі представники якої згодом стануть фундаторами інструментальних класів перших музичних навчальних закладів і провідними виконавцями новостворених духових та симфонічних оркестрів.

Список використаної літератури

1. Ден Цзякунь. *Китайська оркестрова духова музика у контексті діалогу культур* : дис. ... канд. миств. : 17.00.03 / Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. Львів, 2019. 193 с.
2. Concert program March 5, 1885. Sir Robert Hart Collection, MS 15MS15.1.30.133c 18850305. Special Collections & Archives, Queen's University Belfast. URL: <https://digital-library.qub.ac.uk/digital/collection/p15979coll33/id/500/rec/2>
3. Concert program February 14, 1888. Sir Robert Hart Collection, MS15.1.33.323a 18880214. Special Collections & Archives, Queen's University Belfast. URL: <https://digital-library.qub.ac.uk/digital/collection/p15979coll33/id/258/rec/1>
4. Concert program August 22, 1896. Sir Robert Hart Collection, MS15.1.48.121a 18960822. Special Collections & Archives, Queen's University Belfast. URL: <https://digital-library.qub.ac.uk/digital/collection/p15979coll33/id/267/rec/1>
5. Gōng Hóng Yǔ. 晚清上海租界外侨音乐活动概略之二 (1843-1911). 期音乐艺术2016年第1期音乐艺术. A Brief Introduction to the Music Activities of Foreigners in the Shanghai Concession in the Late Qing Dynasty (1843-1911). *Music Art*, 2016, Issue 1. P. 87-102.
6. Gong Hong-Yu. Music, nationalism and the search for modernity in China, 1911-1949. *New Zealand Journal of Asian Studies*, 2008 (December). 10, 2. P. 38-69.
7. Han Kuo-Huang. J. A. Van Aalst and His Chinese Music. *Asian Music*, Spring-Summer, 1988, Vol. 19, No. 2. P. 127-130.
8. Han Kuo-Huang. Hede yuedui yanjiu [A Study of Robert Hart's Orchestra]. *Han Kuo-Huang yinyue wenji* [Selected Works on Music by Han Kuo-Huang]. Vol. 1. Taipei: Yueyun chubanshe, 1990, pp. 5-26.
9. Hart Orchestra conducted by E. E. Encarnacao. Sir Robert Hart Music. Special Collections & Archives, Queen's University Belfast. URL: <https://digital-library.qub.ac.uk/digital/collection/p15979coll33>
10. Hart Robert. *The I.G. in Peking: Letters of Robert Hart, Chinese Maritime Customs, 1865-1907*. Ed. by J.K. Fairbank, K.F. Bruner and E. MacLeod Matheson. 2 vols. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University, 1975. 824 p.
11. Holman Gavin. A pioneer of brass in the East – Sir Robert Hart's Chinese brass band. *IBEW – the History of Brass Bands*. 12 May 2020. URL: <https://ibewbrass.wordpress.com/2020/05/12/a-pioneer-of-brass-in-the-east-sir-robert-harts-chinese-brass-band/>
12. Melvin Sheila and Jindong Cai. *Rhapsody in Red: How Western Classical Music Became Chinese*. New York: Algora, 2004. 362 p.
13. Peng Irene P. China. *The Cambridge Encyclopedia of Brass Instruments*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019. P. 98-103.
14. Robinson Keith. *Hart's Chinese Brass Band*. Publisher: Lulu.com, 2020. 330 p.
15. Robinson Keith. *Sir Robert Hart the Musician: Thoughts on Western Music in 19th-Century China*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UbT0qcSRpo0>
16. Xing Xuezhi. 中国单簧管第一人记穆志静教授 [The first person of China's clarinet: Professor Mu Zhiqing]. 2009. URL: <https://bbs.cnbrass.com/thread-25585-1-1.html>
17. Zhu Shuang. *The Role of the Clarinet in China*. These DMA. Arizona State University. 2017. 44 p.

References

1. Dan Jiakun (2019). *Chinese orchestral wind music in the context of the dialogue of cultures*. Candidate's thesis. Lviv : LNMA [in Ukrainian].
2. Concert program March 5, 1885. Sir Robert Hart Collection, MS 15MS15.1.30.133c 18850305. Special Collections & Archives, Queen's University Belfast. URL: <https://digital-library.qub.ac.uk/digital/collection/p15979coll33/id/500/rec/2>
3. Concert program February 14, 1888. Sir Robert Hart Collection, MS15.1.33.323a 18880214. Special Collections & Archives, Queen's University Belfast. URL: <https://digital-library.qub.ac.uk/digital/collection/p15979coll33/id/258/rec/1>
4. Concert program August 22, 1896. Sir Robert Hart Collection, MS15.1.48.121a 18960822. Special Collections & Archives, Queen's University Belfast. URL: <https://digital-library.qub.ac.uk/digital/collection/p15979coll33/id/267/rec/1>
5. Gōng Hóng Yǔ (2016). A Brief Introduction to the Music Activities of Foreigners in the Shanghai Concession in the Late Qing Dynasty (1843-1911). *Music Art*, Issue 1. P. 87-102.
6. Gong Hong-Yu (2008). Music, nationalism and the search for modernity in China, 1911-1949. *New Zealand Journal of Asian Studies*, (December). 10, 2. P. 38- 69.
7. Han Kuo-Huang (1988). J. A. Van Aalst and His Chinese Music. *Asian Music*, Spring-Summer, Vol. 19, No. 2. P. 127-130.
8. Han Kuo-Huang (1990). Hede yuedui yanjiu [A Study of Robert Hart's Orchestra]. *Han Kuo-Huang yinyue wenji* [Selected Works on Music by Han Kuo-Huang]. Vol. 1. Taipei: Yueyun chubanshe. P. 5-26.
9. Hart Orchestra conducted by E. E. Encarnacao. Sir Robert Hart Music. Special Collections & Archives, Queen's University Belfast. URL: <https://digital-library.qub.ac.uk/digital/collection/p15979coll33>

10. Hart Robert (1975). *The I.G. in Peking: Letters of Robert Hart, Chinese Maritime Customs, 1865-1907*. Ed. by J.K. Fairbank, K.F. Bruner and E. MacLeod Matheson. 2 vols. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University.
11. Holman Gavin (2020). A pioneer of brass in the East – Sir Robert Hart's Chinese brass band. *IBEW – the History of Brass Bands*. URL: <https://ibewbrass.wordpress.com/2020/05/12/a-pioneer-of-brass-in-the-east-sir-robert-harts-chinese-brass-band/>
12. Melvin Sheila and Jindong, Cai (2004). *Rhapsody in Red: How Western Classical Music Became Chinese*. New York: Algora,
13. Peng Irene P. (2019). China. *The Cambridge Encyclopedia of Brass Instruments*. Cambridge: Cambridge University Press. P. 98–103.
14. Robinson Keith (2020). *Hart's Chinese Brass Band*. Publisher: Lulu.com.
15. Robinson Keith. *Sir Robert Hart the Musician: Thoughts on Western Music in 19th-Century China*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UbT0qcSRpo0>
16. Xing Xuezhi (2009). Zhōngguó dānhuánguǎn dì – rén jì mù zhīqīng jiàoshòu [The first person of China's clarinet: Professor Mu Zhiqing]. URL: <https://bbs.cnbrass.com/thread-25585-1-1.html>
17. Zhu Shuang (2017). *The Role of the Clarinet in China*. These DMA. Arizona State University. 2017.

**ROBERT HART'S CULTURAL AND EDUCATIONAL INITIATIVES AS
A CATALYST OF WESTERNIZATION OF THE ORCHESTRAL PERFORMING
ART OF CHINA**

Kang Yingzheng – Postgraduate Student at the Department of Theory
and History of Culture of the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine

The article dwells on the role of the British diplomat, philanthropist, educator and amateur musician Robert Hart in the process of Westernization of Chinese orchestral culture of the late 19th – early 20th cc. His achievements as the founder of the first European-style orchestra of Chinese performers and as the organizer of the music-educational system of training local instrumentalists are highlighted. It was found out that the creation of a music school for the orchestra contributed to the spread of Western musical instruments and to the initial foundations of professional music education. On the basis of archival documents, the Hart Orchestra's concert programmes and his participation in cultural events in the capital city were analyzed. The article shows the importance of R. Hart's musical and educational activity in the process of Westernization of Beijing's cultural space.

Key words: R. Hart, Westernization, orchestral culture, music educational system, brass band, conductor, repertoire.

UDC 785.1:008(510.12) «18/19»

**ROBERT HART'S CULTURAL AND EDUCATIONAL INITIATIVES AS
A CATALYST OF WESTERNIZATION OF THE ORCHESTRAL PERFORMING
ART OF CHINA**

Kang Yingzheng – Postgraduate Student at the Department of Theory
and History of Culture of the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine

The aim of the article is to establish Robert Hart's role in disseminating Western orchestral traditions in Beijing and in establishing there the foundations for the formation of the music educational system of the European model.

The research methodology is based on the general scientific principles of historical reality cognition, the main methods of which are: historical – in covering the formation and development of orchestral culture in Beijing; source studies – while researching archival materials and periodicals of China in the late 19th – early 20th cc.; analytical – determining the chronological periods of the Hart Orchestra formation and the system of orchestra musicians' training.

Results. In the musical culture of Beijing in the late 19th – early 20th cc. R. Hart has a key role in promoting Western orchestral traditions. Unlike the Shanghai Orchestra, which was staffed by the foreigners only, he creates an orchestral ensemble consisting of local musicians. R. Hart initiated a music educational system of instrumentalists' training that became the most effective form of promotion for Western musical instruments.

The scientific novelty of the article consists in a comprehensive approach to the coverage of cultural and educational activities of R. Hart as the founder of the orchestral-performing culture and music educational system of the Western model in Beijing.

The practical significance. The materials of the article can be used in the preparation of special courses on the history of Chinese orchestral culture of the 19th – 20th cc.

Key words: R. Hart, Westernization, orchestral culture, music educational system, brass band, conductor, repertoire.

Надійшла до редакції 23.05.2022 р.